

Nationaal Coördinator
Terrorisbestrijding en Veiligheid
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Departementaal vertrouwelijk
Duiding Maatschappelijke impact
COVID-19 (nr.27)

Vrijdag 19 maart 2021
Geactualiseerd 11.00 uur

Kerneenheid
Analyse

Duiding

- De trends van de afgelopen weken waren: afnemend draagvlak voor en naleving van coronamaatregelen; grote vaccinatiebereidheid; tanend vertrouwen in het coronabeleid; groeiend maatschappelijk ongenoegen en 'coronamoehheid'.
- Veranderingen in deze trends zijn er nagenoeg niet. Bij de hervatting van de vaccinaties met het AstraZeneca vaccin zal moeten blijken of de onzekerheden rond het vaccin hebben tot effecten op de vaccinatiebereidheid leiden. Er worden zorgen geuit via sociale media en belangenorganisaties.
- Met de groei van het aantal gevaccineerde ouderen en kwetsbaren wordt langzaam het punt bereikt dat de twee doelstellingen die steeds als onderbouwing van de coronamaatregelen werden gegeven (beschermen kwetsbaren en voorkomen zorginfarct) worden bereikt. Het verlengen van beperkende maatregelen wordt moeilijker verkoopbaar als dat uitsluitend met deze motivering gebeurt.
- Problemen bij de GGD als gevolg van een hausse aan testaanvragen kunnen negatieve effecten hebben op het vertrouwen in het coronabeleid (de capaciteit van de overheid om beleid uit te voeren) en op de testbereidheid. Toename aan tests is een indicatie dat we in de derde golf zitten, die in andere landen alweer heeft geleid tot verlenging/verstrenging van de lockdown.
- Op zaterdag 20 maart zal een internationale demonstratie tegen de coronamaatregelen plaatsvinden met Amsterdam als Nederlandse locatie. De demonstranten lijken te anticiperen op harde confrontaties met de politie. Het verloop van deze demonstratie kan invloed hebben op de besluitvorming over de maatregelen in de dagen na 20 maart.
- Er lijkt sprake van een professionalisering van de demonstranten die zich keren tegen de coronamaatregelen: voor de demonstratie op 20 maart zijn beschermingsgroepen gevormd van mensen die getraind zouden zijn en/of een militaire achtergrond hebben.

Situatiebeeld

Draagvlak voor de maatregelen

- OMT-lid [5.1.2e](#) [5.1.2e](#) waarschuwt in een opiniestuk in [5.1.2e](#) voor een 'wankel evenwicht, met nieuwe problemen' als door vaccinatie bijna alle kwetsbaren beschermd zijn en de kans op een gezondheidszorginfarct klein wordt. Deze twee criteria zijn al een jaar de basis voor het coronabeleid. Als deze vervallen, zou het kompas opnieuw ingesteld moeten worden en daarvoor moet een aantal [lastige] vragen beantwoord worden. Omdat we langzaam het punt naderen waar de genoemde beginselen niet meer opgaan, kan het demissionair kabinet de hete aardappel niet doorschuiven naar een volgend kabinet, betoogt [5.1.2e](#)
- Uit Deens onderzoek gepubliceerd in The Lancet blijkt dat 65-plusser minder beschermd zijn tegen een herinfectie met corona dan 'jongeren'. De helft van de ouderen kan corona voor de tweede keer krijgen. Bij mensen onder de 65 jaar is de kans op herinfectie 20 %. De meeste besmette mensen (80 %) lijken in elk geval minimaal een half jaar beschermd te zijn. Dergelijke bevindingen onderstrepen het belang van het voorlopig vasthouden aan een aantal maatregelen en kunnen helpen het draagvlak daarvoor te behouden.
- De grote winst van FvD wordt in de media ook wel geduid als steun voor het stoppen met de maatregelen. FvD voerde vrijwel uitsluitend campagne op het thema 'coronamaatregelen zijn overbodig'.
- De afgelopen week heeft de politie een fractie minder (5837) boetes opgelegd voor het niet naleven van de avondklok. Ook het aantal beëindigde illegale feesten in het weekeinde (53) ligt iets lager dan het aantal van een weekeinde eerder (60). Het aantal boetes voor overtredingen van het verbod op groepsvorming lag afgelopen week aanzienlijk lager dan een week eerder. Het aantal personen dat een waarschuwing kreeg omdat ze de coronamaatregelen negeerden, was evenveel als de week daarvoor.
- Problemen bij de GGD door het grote aantal testaanvragen (telefoonlijnen overbelast en computersysteem liep vast). Mensen werden naar de andere kant van het land gestuurd om zich te laten testen, terwijl volgens de GGD's in elke regio genoeg testcapaciteit is. Dergelijke problemen en gevolgen zijn niet bevorderlijk voor de testbereidheid en het vertrouwen in het coronabeleid.
- Via de sociale mediakanalen van VWS komen signalen binnen van kritiek op de snelheid van vaccineren. Ook is er kritiek op de rol van vaccinatie bij heropening van de samenleving en vrees voor een (verkapte) vaccinatieplicht. Daarnaast zijn er berichten waaruit blijkt dat mensen vinden dat de vaccins nog steeds in de experimentele fase zitten ('proefkonijnen'). En klinkt er kritiek op de manier waarop de medische hoog-risicogroepen zijn ingedeeld. Ten slotte benoemen mensen hun zorgen omtrent het AstraZeneca-vaccin.
- Een commandant van de Luchtmobiele Brigade heeft ten onrechte bedreigd om militairen die de coronavaccinatie weigeren, te ontslaan. Defensie bevestigt dat ontslag niet aan de orde is, maar de confronterende boodschap heeft wel geleid tot onrust onder de manschappen.

DEPARTEMENTAAL VERTROUWELIJK

- Patiëntenorganisatie Hartpatiënten Nederland houdt "twijfels" over het AstraZeneca-vaccin, maar vindt wel dat het middel voldoende is onderzocht om weer te kunnen gebruiken. Seniorenorganisatie ANBO vindt dat De Jonge ouderen extra over het vaccineren moet voorlichten omdat het imago van AstraZeneca een deuk heeft opgelopen.
- Oud-RIVM-directeur Roel Coutinho geeft met een boek over vaccins antwoord op de antivaxx-beweging. De boodschap van het boek "*Vaxx - Hoe vaccinaties onze wereld beter hebben gemaakt*" is dat vaccinaties wereldwijd de volksgezondheid sterk hebben verbeterd.
- Complotdenkers blijven vaccinatie in twijfel trekken. Zij ontkennen nut en noodzaak, twifelen aan de kwaliteit en wijzen op de vermeende negatieve gevolgen van een inenting, de gepercipieerde 'dwang' vanuit de overheid en de vaccinproducenten. In meerdere onlinekanalen komt dit thema prominent terug, waar enkele kanalen specifiek voor dit thema lijken te zijn opgericht.
- AstraZeneca levert in het tweede kwartaal opnieuw minder coronavaccins aan de EU dan contractueel is vastgelegd: 70 miljoen doses in plaats van 180 miljoen. Toch blijft het volgens RIVM-er 5.1.2e mogelijk dat op 1 juli iedereen minimaal één prik heeft gekregen. Tekort aan leveringen kunnen invloed hebben op de vaccinatiestrategie. Terwijl de combinatie van langer durende vaccin-schaarste en vaccinatie als voorwaarde van toegang tot de heropenende samenleving kan leiden tot meer pogingen tot 'voordringen'.

Maatschappelijk ongenoegen

- In sommige onlinekanalen waar complotdenkers actief zijn, is men wantrouwig over de verkiezingsuitslag. Met name de winst van VVD en D66 en de in hun ogen te beperkte groei van het FvD zijn volgens complotdenkers opvallend. Zij achtten het ondenkbaar zijn dat een partij(leider) die zogenaamd symbool staat voor het onderdrukken van de eigen bevolking (VVD en Rutte) geen zetels heeft verloren, maar zelfs zetels wint.
- Het COVID-19 virus blijft in deze kanalen eveneens een grote rol spelen en de overheidsreactie erop ziet men als zwaar overtrokken. Men deelt daarbij beelden van bijeenkomsten van diverse politieke partijen op de verkiezingsavond waaruit zou blijken dat de afstandsmaatregelen massaal overtreden worden. Zo gevaarlijk kan het virus dan toch niet zijn, zo is de gedachte.
- Er is een petitie gestart waarin opgeroepen wordt een onderzoek in te stellen naar het politieoptreden tijdens een demonstratie op het Malieveld op 14 maart 2021. De initiatiefnemers menen dat politie en ME daarbij buitensporig geweld hebben gebruikt. De petitie is inmiddels bijna 5.000 keer ondertekend.
- Op online kanalen waar tegenstanders van de coronamaatregelen zich roeren is het politieoptreden sowieso een belangrijk gespreksonderwerp. Men toont zich hoogst verontwaardigd over het vermeende agressieve politieoptreden en verkondigt het niet langer te pikken zo behandeld te worden.
- Op zaterdag 20 maart vindt een internationale demonstratie ('World Wide Rally for Freedom') plaats tegen de beperkende coronamaatregelen. Het protest in Nederland lijkt plaats te vinden van 12:00-16:00 uur op een nog nader bekend te worden locatie in Amsterdam. Het is nog niet duidelijk of dit doorgaat, omdat de gemeente Amsterdam bepaalde voorwaarden stelt aan de vorm en omvang van de demonstratie. De organisatie laat weten het daar niet mee eens te zijn.
- Voor de demonstratie op zaterdag 20 maart lijkt de organisatie alvast te willen inspelen op mogelijk ingrijpen door de politie. Men schrijft dat er sprake zal zijn van twee beschermende groepen, de 'witte groep' (met een witte band om de arm) en een tweede groep met een blauwe band om de arm. De organisatie wil niet meer toelaten dat mensen geslagen, mishandeld en gebeten worden als gevolg van politieoptreden en zetten daarom de beschermende groepen in. Volgens de melding zou het gaan om getrainde mensen met een militaire achtergrond.
- Het 'koffiedrinken' lijkt ondanks de eerder aangekondigde stopzetting, toch vervolg te krijgen. Op zondag 21 maart gaat de actiegroep 'Nederland in Verzet' om 14:00 uur op het Museumplein in Amsterdam 'op persoonlijke titel koffiedrinken'. De organisatoren lijken zich tegen de VVD en Rutte te willen uitspreken, maar de hashtag #EerlijkheidEnVrijheid impliceert dat de coronamaatregelen ook motivatie zijn om te demonstreren. Op zondag 25 april staat in dit kader ook een demonstratie gepland in Utrecht.
- De Utrecht Data School constateert in het onderzoek '*Van Scherm naar Straat*' dat de protesten van complotdenkers relatief vaak escaleren. De onderzochte chats (tienduizenden berichten in zeventien chatgroepen) vonden plaats op Telegram in de periode van 1 november 2019 - 1 december 2020. De avondklokrellen in onder andere Eindhoven en Amsterdam, en de recente escalatie op het Haagse Malieveld, zijn dus niet meegenomen. Vooral protesten die in de Telegramgroepen van QAnon-sympathisanten en door Farmers Defence Force werden aangekondigd, leidden vaker tot confrontaties met de politie. De helft van alle demonstraties die volgden op oproepen in de Telegramgroepen leidden tot arrestaties. Volgens de onderzoekers blijkt uit de chats dat ook het afzetten tegen een reëel probleem - zoals de lockdownmaatregelen - vatbaarder kan maken voor complottheorieën. Onderzoekers stellen ook dat de escalaties bij demonstraties niet per se een direct gevolg zijn van de gesprekken op Telegram. Er zijn ook andere factoren die tot escalatie kunnen leiden, zoals de aanpak van de politie en de aanwezigheid van relschoppers.
- Naar aanleiding van de avondklokrellen in januari zijn inmiddels 258 mensen opgepakt. Het Openbaar Ministerie laat weten dat de arrestaties zijn verricht vanwege het plegen van openlijk geweld, opruiing, verzet tegen de politie, diefstal en vernieling. Zestig verdachten zijn minderjarig.